

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΒΩΝ

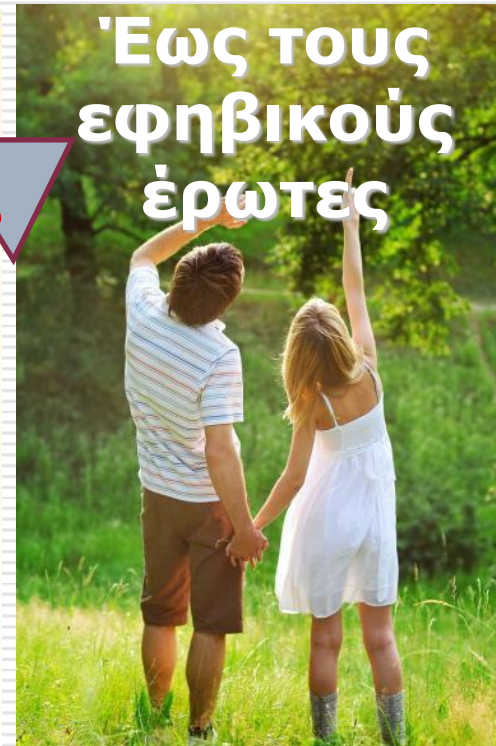
Ελευθέριος Μουτσάνας
Παιδίατρος
Παλαμάς 10/11/2019

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΒΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

**Γιατί να ασχολείται ο παιδίατρος με τα
προβλήματα της συμπεριφοράς;**

Από τη νεογνική ηλικία

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

- **Συμπεριφορά** είναι το άθροισμα των εσωτερικών και εξωτερικών αντιδράσεων του οργανισμού μας στα ερεθίσματα του περιβάλλοντος
 - **Εκδηλώνεται με τη στάση, τις πράξεις και τις λέξεις που χρησιμοποιούμε για να εκφράσουμε σκέψεις, συναισθήματα και ανάγκες**
-

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Η συμμετοχή της κληρονομικότητας και του περιβάλλοντος ανέρχεται ~ στο 50% για το καθένα

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Στοιχεία καθορίζοντα τη συμπεριφορά

- **η νοημοσύνη**
- **η προσωπικότητα**
- **οι εθιστικές συνήθειες και**
- **οι ψυχοπαθολογικές διαταραχές**

**Το Περιβάλλον και η κληρονομικότητα
συμμετέχουν στη διαμόρφωση τους ~50%**

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Τα γονίδια είναι υπεύθυνα για συμπεριφορές, οι οποίες έχουν σχέση περισσότερο με τα **ένστικτα**,

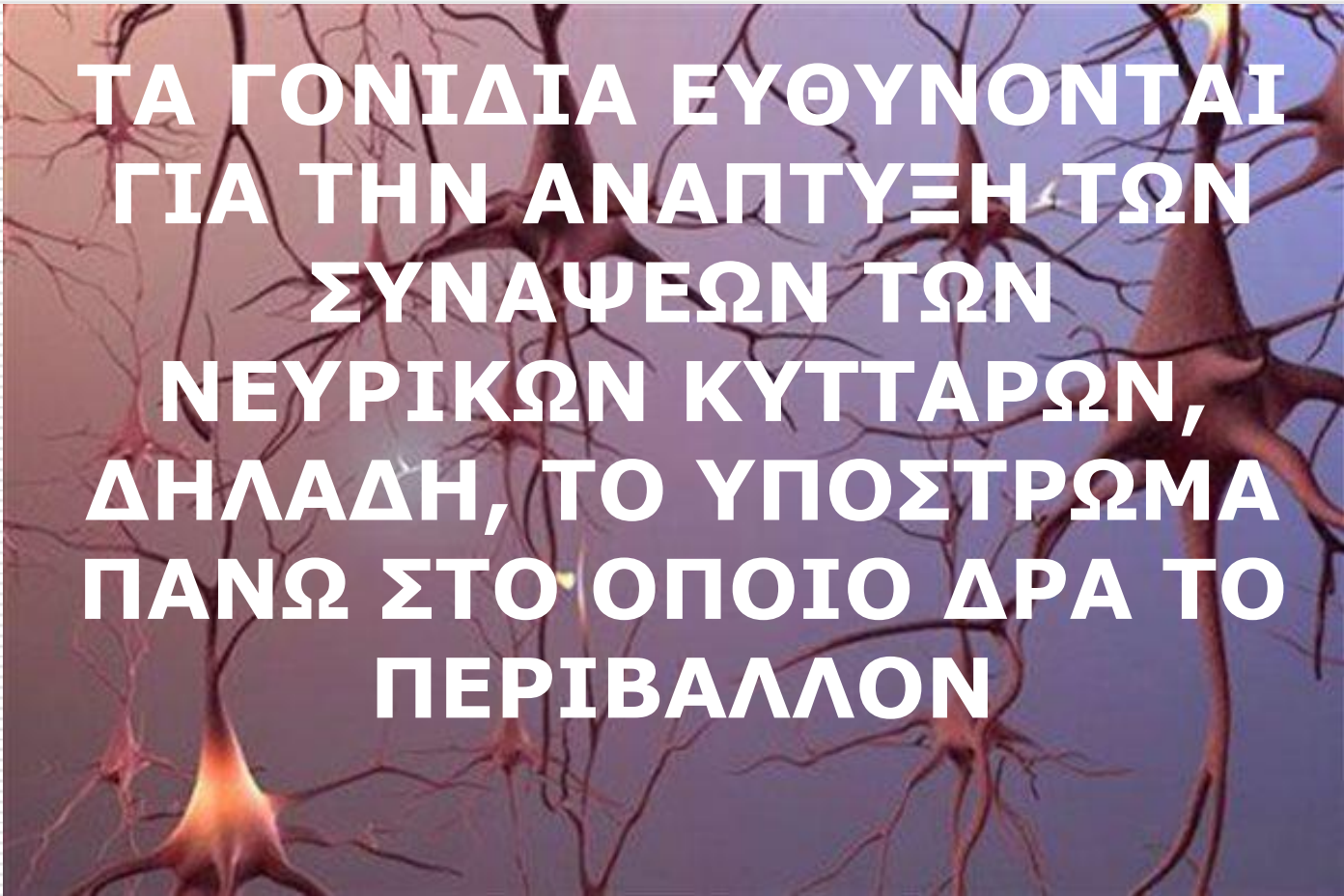
ενώ η επίδρασή τους είναι ασθενέστερη σε ότι αφορά **αξίες, αντιλήψεις και στάσεις**,

οι οποίες διαμορφώνονται υπό την επίδραση κοινωνικών παραγόντων και **είναι θέμα μάθησης και εμπειριών**

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

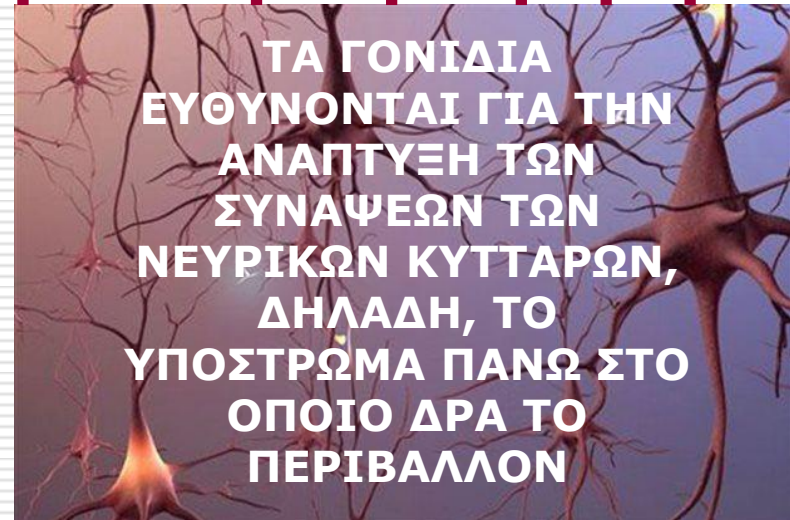
**ΤΑ ΓΟΝΙΔΙΑ ΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ
ΣΥΝΑΨΕΩΝ ΤΩΝ
ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΚΥΤΤΑΡΩΝ,
ΔΗΛΑΔΗ, ΤΟ ΥΠΟΣΤΡΩΜΑ
ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΔΡΑ ΤΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

- 👉 Οικογένεια
 - 👉 Σχολείο
 - 👉 Ομάδα των συνομηλίκων
- Παράγοντες συμβάλλοντες στην ανάπτυξη και τη συμπεριφορά**

- 👉 ΜΜΕ
 - ➔ Τηλεόραση
 - ➔ Διαδίκτυο

- 👉 Πολιτισμικό περιβάλλον
 - ➔ Κουλτούρα τοπικής κοινωνίας
 - ➔ Εθνική κουλτούρα
- 👉 Βιολογικοί παράγοντες και αντιξοότητες της ζωής

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

«Το μήλο θα πέσει κάτω από τη μηλιά»

άλλες φορές επαληθεύεται και άλλες φορές διαψεύδεται. Αυτό οφείλεται στο ότι:

- άλλες συμπεριφορές έχουν **περισσότερο γενετική βάση** (η ΔΕΠ-Υ, η δυσλεξία, ο αυτισμός, κ.ά.)
 - άλλες είναι **συνάρτηση της αλληλεπίδρασης γονιδίων και περιβάλλοντος** (ο τραυλισμός, η σχιζοφρένεια, κ.ά.)
 - άλλες είναι **επίκτητες** και εξαρτώνται μόνο από την εμπειρία και τη μάθηση (π.χ. εκφάνσεις «ωωω!» ή «ουάου», ζωοκλοπές, βεντέτα, άσκηση βίας, κλπ.)
-

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Ερευνητικά δεδομένα

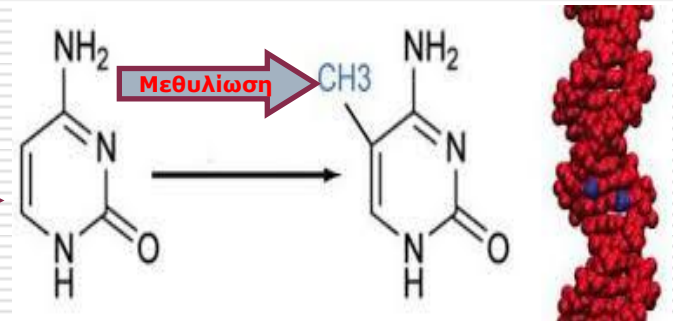
Μονοζυγωτικοί δίδυμοι που απομακρύνθηκαν αμέσως μετά τη γέννηση από τους βιολογικούς γονείς τους, οι οποίοι είχαν αντικοινωνική συμπεριφορά, φάνηκε ότι ανέπτυξαν τις ίδιες διαταραχές συμπεριφοράς με αυτές των βιολογικών γονέων και, μάλιστα, σε μεγαλύτερη αναλογία αν στην οικογένεια, όπου υιοθετήθηκαν, υπήρχαν ιδιαίτερα προβλήματα (π.χ. γάμου, ψυχοπαθολογία, βία ή αλκοολισμός θετών γονιών, κλπ)

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Επιγενετική

είναι ο επιστημονικός
τομέας της γενετικής,
που μελετά τον τρόπο με
τον οποίο το περιβάλλον
επηρεάζει την έκφραση
των γονιδίων

Μεθυλίωση(CH3) του DNA

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Ερευνητικά δεδομένα

- Οι πιθανότητες να εμφανίζεται μια διαταραχή και στους δύο μονοζυγωτικούς διδύμους **κυμαίνονται μεταξύ του 50-80%.**
- Έχουμε περιπτώσεις μονοζυγωτικών διδύμων που ο ένας κλώνος πάσχει από σχιζοφρένεια, ενώ ο άλλος μένει ανεπηρέαστος από την ασθένεια **παρά το γεγονός πως μοιράζονται τα ίδια ακριβώς γονίδια.**
- Αυτό οφείλεται **στις διαφορετικές εμπειρίες που βιώνει ο καθένας χωριστά από τους μονοζυγωτικούς διδύμους**

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Επιγενετική

- Το περιβάλλον μέσω των επιγενετικών μηχανισμών συμμετέχει στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς
- Οι αλλαγές που προκαλούν στο γενετικό υλικό μπορούν να μεταδοθούν και να επηρεάσουν αρνητικά την υγεία και τη συμπεριφορά των επόμενων 2-3 γενεών **(παιδιών και εγγονών)**
- οι εμπειρίες και όσα μαθαίνουν τα παιδιά όταν είναι πολύ μικρά είναι περισσότερο κρίσιμα από ό,τι είναι όταν βρίσκονται σε μεγαλύτερη ηλικία και είναι πιο ώριμα

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Ποιές μορφές συμπεριφοράς μπορούν να χαρακτηριστούν φυσιολογικές και ποιές όχι; Και ακόμα: πώς μπορούμε να οριοθετήσουμε με σαφήνεια **τις συνήθειες δυσκολίες της παιδικής ηλικίας,** όπως είναι **η ανυπακοή και η αντιδραστικότητα,** και **τα προβλήματα εκείνα που θα λάβουν την ταμπέλλα της «διαταραχής»;**

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

**Η συμπεριφορά οριοθετείται δύσκολα ως
«φυσιολογική» ή «προβληματική»,**

**λόγω έλλειψης αντικειμενικών κριτηρίων για
την εκτίμησή της και κρίνεται ανάλογα με το
εάν ανταποκρίνεται στο:**

- πολιτιστικό επίπεδο της κοινωνίας**
- αναπτυξιακό επίπεδο του ατόμου**

που εκφράζει τη συγκεκριμένη συμπεριφορά

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Βασική προϋπόθεση για να προσδιορίσουμε ως προβληματική μια συμπεριφορά και να την κατανοήσουμε καλύτερα είναι

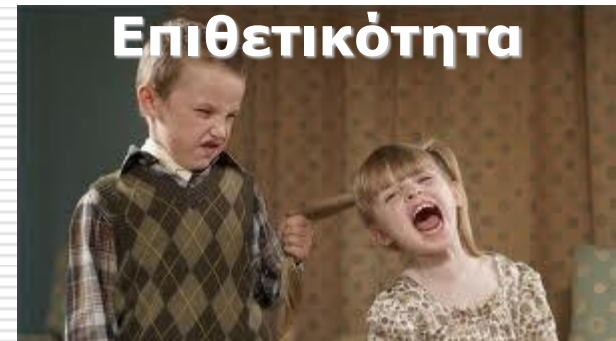

η γνώση της αναμενόμενης συμπεριφοράς σε κάθε αναπτυξιακό στάδιο

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Πολλές φορές τα συμπτώματα μιας διαταραχής αποτελούν ακραίες εκδηλώσεις μορφών συμπεριφοράς οι οποίες σε μικρότερη ένταση και συχνότητα μπορούν να θεωρηθούν φυσιολογικές. **Π.χ. από την απλή επιθετικότητα έως τη διαταραχή διαγωγής** υπάρχει μια κλιμάκωση στα εμφανιζόμενα συμπτώματα που κάνουν τη συμπεριφορά όλο και περισσότερο διαταραγμένη

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Παράγοντες καθορίζοντες τη συμπεριφορά ως «φυσιολογική» ή «προβληματική»

Για τους περισσότερους ανθρώπους **μια συμπεριφορά θεωρείται φυσιολογική και γίνεται αποδεκτή αν είναι συνηθισμένη, δηλαδή, αν είναι σύμφωνη με τη συμπεριφορά των πολλών**

Δεν είμαι αλκοολικός, οι άλλοι πίνουν λίγο!

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Παράγοντες καθορίζοντες τη συμπεριφορά ως
«φυσιολογική» ή «προβληματική»

Τα αξιολογικά κριτήρια για τον
χαρακτηρισμό μιας συμπεριφοράς
έχουν σχέση με:

- την εποχή
- τον τόπο
- την κουλτούρα της κοινωνίας

Π.χ. η σημερινή αντίληψη ότι το
αλκοόλ είναι είδος κοινωνικοποίησης,
κοινωνικότητας και συστατικό της
καθημερινής μας διατροφής

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Παράγοντες καθορίζοντες τη συμπεριφορά
ως «φυσιολογική» ή «προβληματική»

Τα αξιολογικά κριτήρια σχετίζονται με:

- την εποχή
- τον τόπο
- την κουλτούρα της κοινωνίας

Στη φυλακή Κρητικός για ζωοκλοπές, μετά από... 6 χρόνια

Χειροπέδες σε πατέρα και γιο για ζωοκλοπή στη Νεάπολη

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Παράγοντες καθορίζοντας τη συμπεριφορά ως
«φυσιολογική» ή «προβληματική»

Τις τελευταίες δεκαετίες με τις ραγδαίες πολιτισμικές
αλλαγές που έχει επιφέρει

η επίδραση του

Δυτικού Πολιτισμού

παρατηρείται αύξηση

των περιπτώσεων

ψυχογενούς ανορεξίας

σε όλο τον κόσμο

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Παράγοντες καθορίζοντες τη συμπεριφορά ως «φυσιολογική» ή «προβληματική»

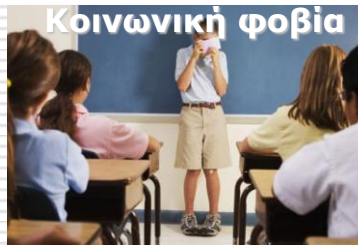
- Οι προκαταλήψεις μιας κοινωνίας **παίζουν σημαντικό ρόλο** στον **χαρακτηρισμό** της συμπεριφοράς

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Παράγοντες καθορίζοντες τη συμπεριφορά ως φυσιολογική ή προβληματική

- Οι προκαταλήψεις μιας κοινωνίας **παίζουν σημαντικό ρόλο** στον **χαρακτηρισμό της συμπεριφοράς**

- Η κοινωνία έχει διαφορετικές προσδοκίες **από τη συμπεριφορά των δύο φύλων**

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Κοινωνικά πρότυπα για την «πρέπουσα» συμπεριφορά των δύο φύλων

«κοριτσίστικη»

- παθητικότητα
- ευγένεια
- υπακοή
- στοργή
- προτίμηση για δραστηριότητες καθιστικές κλειστού χώρου
- κλπ.

«αγορίστικη»

- διεκδικητική συμπεριφορά
 - κυριαρχική συμπεριφορά
 - επιθετικότητα
 - αυτονομία
 - ανεξαρτησία
 - κλπ.
-

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Παράγοντες καθορίζοντες τη συμπεριφορά ως «φυσιολογική» ή «προβληματική»

- Οι προκαταλήψεις μιας κοινωνίας **παίζουν σημαντικό ρόλο** στον **χαρακτηρισμό** της συμπεριφοράς
- Η κοινωνία έχει διαφορετικές προσδοκίες **από τη συμπεριφορά των δύο φύλων**
- Οι γονείς διαφέρουν ως προς την ανεκτικότητα που μπορούν να δείξουν σε μια μορφή «κακής» συμπεριφοράς **ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία τους**

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Παράγοντες καθορίζοντες τη συμπεριφορά ως «φυσιολογική» ή «προβληματική»

- Οι προκαταλήψεις μιας κοινωνίας **παίζουν σημαντικό ρόλο** στον **χαρακτηρισμό της συμπεριφοράς**
 - Η κοινωνία έχει διαφορετικές προσδοκίες **από τη συμπεριφορά των δύο φύλων**
 - Οι γονείς διαφέρουν ως προς την ανεκτικότητα που μπορούν να δείξουν σε μια μορφή «κακής» συμπεριφοράς **ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία τους**
 - Τα παιδιά παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές **ως προς την ιδιοσυγκρασία τους**. Μερικά είναι **εξωστρεφή και έντονα εκδηλωτικά**, ενώ άλλα είναι **εσωστρεφή και παθητικά**
-

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Προβληματική συμπεριφορά

- Οι περισσότεροι, πάντως, από τους ερευνητές συμφωνούν ότι: **προβληματική συμπεριφορά** είναι αυτή που ενοχλεί το ίδιο το παιδί και το περιβάλλον του (π.χ. η επιθετικότητα)
- Με άλλα λόγια: **το άτομο που δεν τα πηγαίνει καλά με τον εαυτό του και με τους άλλους χαρακτηρίζεται ως «απροσάρμοστο» ή προβληματικό**

ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Παράγοντες προβληματικής συμπεριφοράς **Ατομικοί παράγοντες**

- **Κληρονομικοί παράγοντες**
- **Βιολογικοί παράγοντες**
- **Σωματικές μειονεξίες**

Περιβαλλοντικοί παράγοντες

- **Σχετιζόμενοι με την οικογένεια**
 - **Σχετιζόμενοι με το σχολείο**
 - **Σχετιζόμενοι με τους συνομηλίκους**
 - **Σχετιζόμενοι με την κοινωνία και άλλοι**
-

ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Ατομικοί παράγοντες

- **Κληρονομικοί παράγοντες:** **όπως οι χρωμοσωμικές ανωμαλίες και διαταραχές όπου η κληρονομικότητα παίζει το σπουδαιότερο ρόλο** (π.χ. σύνδρομο Down, η ΔΕΠ-Υ, η δυσλεξία, ο αυτισμός, κλπ.)
- **Βιολογικοί παράγοντες:** **όπως οι προγεννητικές λοιμώξεις, ο πρόωρος τοκετός, ο τραυματισμός του εγκεφάλου κατά τον τοκετό, η εγκεφαλίτιδα, κ.ά.**
- **Σωματικές μειονεξίες:** **υπάρχουν από τη γέννηση** (π.χ. μαιευτική ή εγκεφαλική παράλυση) **ή αποκτώνται κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης** (π.χ. ατύχημα)

ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Παράγοντες σχετιζόμενοι με την οικογένεια

- Οικονομικά προβλήματα στην οικογένεια
- Προβληματική σχέση γονέων
- Διάλυση οικογένειας λόγω διαζυγίου
- Θάνατος ενός γονέα
- Παραμέληση
- Κακοποίηση (σωματική, σεξουαλική)
- Ψυχική νόσος μέλους οικογένειας
- Κατάχρηση αλκοόλ και χρήση ναρκωτικών από τους γονείς
- Ύπαρξη ανάπηρου παιδιού στην οικογένεια κ.ά.

ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Παράγοντες κινδύνου για εκδήλωση
προβληματικής συμπεριφοράς

Οικογένειες χωρίς:

- ήρεμες σχέσεις
- σεβασμό στην προσωπικότητα των μελών
- υγιείς συναισθηματικούς δεσμούς
- την έμπνευση αισθήματος ασφάλειας στα παιδιά
- όρια και πειθαρχία

δημιουργούν τις προϋποθέσεις για εμφάνιση
αποκλίνουσας συμπεριφοράς

ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

- Τα παιδιά χωρισμένων γονέων παρουσιάζουν περισσότερα προβλήματα συμπεριφοράς **σε σχέση με τα παιδιά γονέων που έχουν πεθάνει**
 - Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι τα προβλήματα αυτά δεν σχετίζονται με την απουσία του ενός γονέα, **αλλά με την προβληματική σχέση και τις συγκρούσεις μεταξύ των γονέων πριν και μετά το χωρισμό τους**
 - Γι' αυτόν, ακριβώς, τον λόγο **σε περίπτωση διαζυγίου τα παιδιά δεν πρέπει να βρίσκονται στη μέση της διαμάχης των χωρισμένων γονιών**
-

ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Στρες και συμπεριφορά

Η αντίδραση των παιδιών στο διαζύγιο των γονιών εκδηλώνεται με διαφορετικό τρόπο:

- Στην προσχολική ηλικία: **με εμφάνιση φοβιών και διαταραχών του ύπνου**
- Στα παιδιά 5-8 χρονών: **με μείωση των σχολικών επιδόσεων**
- Στα παιδιά 9-12 χρονών: **με θυμό, άγχος και προβλήματα συμπεριφοράς**
- Στους εφήβους: **με συμπτωματολογία κατάθλιψης**

ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Παράγοντες σχετιζόμενοι με το σχολείο

- **Οι σχέσεις του παιδιού με τους δασκάλους και τους συμμαθητές του**
-

ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Παράγοντες σχετιζόμενοι με το σχολείο

- Σχέσεις του παιδιού με τους δασκάλους και τους συμμαθητές του
- Σχολική επίδοση

Υπάρχει στενή σχέση μεταξύ μειωμένης σχολικής επίδοσης και παραβατικής συμπεριφοράς όπως:

- Αδικοιολόγητες απουσίες
 - Κλοπές-Ψέματα
 - Απείθαρχη συμπεριφορά
 - Σχολική διαρροή
 - Κάπνισμα και χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών
-

ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Παράγοντες σχετιζόμενοι με τους συνομηλίκους

- Τα παιδιά τα οποία βιώνουν την απόρριψή τους από τους συνομηλίκους στον παιδικό σταθμό, **έχουν αυξημένες πιθανότητες για την εκδήλωση προβλημάτων συμπεριφοράς στο μέλλον**
 - Η απόρριψη ενός παιδιού από τους συνομηλίκους στη σχολική ηλικία **είναι σε σημαντικό βαθμό προάγγελος των εφηβικών διαταραχών**
 - Τα παιδιά με προβλήματα συμπεριφοράς απομονώνονται από τους συνομηλίκους τους **και η υπάρχουσα προβληματική συμπεριφορά επιδεινώνεται λόγω μείωσης της αυτοπεποίθησης και της αυτοεκτίμησης τους.**
-

ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Παράγοντες σχετιζόμενοι με την κοινωνία και
άλλοι παράγοντες

- Κακόφημη γειτονιά με υψηλό δείκτη εγκληματικότητας (π.χ. Ρομά ή και άλλες)
- Κοινωνικός αποκλεισμός (π.χ. μετανάστες)
- Τρομοκρατική ενέργεια
- Πόλεμος
- Φυσική καταστροφή(πυρκαγιά, σεισμός, κ.ά.)

ΣΤΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Το υπερβολικό ή και χρόνιο στρες μπορεί να προκαλέσει:

- **χρόνια ψυχικά νοσήματα**

- Άγχος
- κατάθλιψη
- Αποκλίνουσα συμπεριφορά (χρήση ουσιών, τζόγος)

- **σωματικά νοσήματα**

- βρογχικό άσθμα
 - υπέρταση
 - έμφραγμα
 - σακχαρώδη διαβήτη
 - παχυσαρκία
 - συχνές λοιμώξεις
 - διαταραχές του αναπαραγωγικού συστήματος, κλπ.
-

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

- **ΝΕΥΡΟΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ (ΔΕΠ-Υ)**
- **ΦΑΣΜΑ ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΕΙΑΣ**
- **ΔΙΠΟΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ**
- **ΑΓΧΩΔΕΙΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ (Φοβίες)** (Εναντιωτική προκλητική διαταραχή, διαταραχή διαγωγής)
- **ΚΑΤΑΘΛΙΠΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ**
- **ΙΔΕΟΨΥΧΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ**
- **ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΝΔΕΟΜΕΝΕΣ ΜΕ ΤΡΑΥΜΑ**
- **ΑΠΟΣΥΝΔΕΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ**
- **ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ**
- **ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΩΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΩΝ**
- **ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΙΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΤΡΟΦΗΣ**
- **ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΑΠΕΚΚΡΙΣΗΣ**
- **ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΥΠΝΟΥ**
- **ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΕΣ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ**
- **ΔΥΣΦΟΡΙΑ ΓΕΝΟΥΣ (ΦΥΛΛΟΥ)**
- **ΔΙΑΣΠΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ, ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΠΑΡΟΡΜΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΓΩΓΗΣ**
- **ΣΥΝΔΕΟΜΕΝΕΣ ΜΕ ΟΥΣΙΕΣ ΚΑΙ ΕΘΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ**
- **ΝΕΥΡΟΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ**
- **ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ**
- **ΠΑΡΑΦΙΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ**
- **ΆΛΛΕΣ ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ**
- **ΠΡΟΚΑΛΟΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΦΑΡΜΑΚΑ ΚΙΝΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ**
- **ΆΛΛΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΡΟΚΑΛΕΣΟΥΝ ΕΣΤΙΑ ΚΛΙΝΙΚΗΣ**

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ: ~5%)

Η ΔΕΠ-Υ οφείλεται σε δυσλειτουργία του εγκεφάλου λόγω ανωμαλιών στις προμετωπιαίες περιοχές, όπου βρίσκονται τα κέντρα που ρυθμίζουν την προσοχή, την συγκέντρωση και την κινητικότητα

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

**Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-
Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ)**

Συχνότητα: ~5%

**Τα κύρια χαρακτηριστικά των παιδιών με
ΔΕΠ-Υ είναι η εκδήλωση συμπτωμάτων:**

- **Απροσεξίας,** που μπορεί να συνδυάζονται με
 - **Υπερκινητικότητα** και
 - **Παρορμητικότητα**
-

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ)

Για να βάλουμε τη διάγνωση θα πρέπει:

- τα συμπτώματα να έχουν ξεκινήσει **πριν από την ηλικία των 7 χρονών**
- να έχουν διάρκεια **τουλάχιστον 6 μήνες και**
- να προκαλούν **σημαντική έκπτωση στη λειτουργικότητα όχι μόνο στο σχολείο, αλλά και στο σπίτι ή σε κάποιο άλλο περιβάλλον**

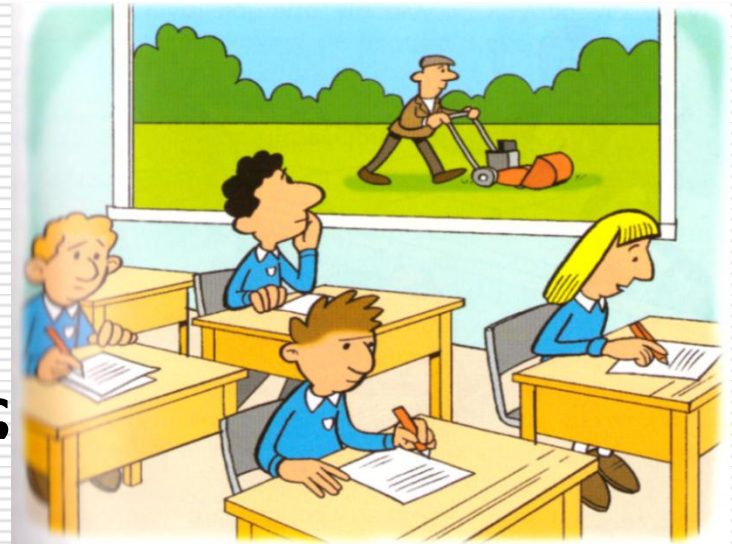
ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Ελλειμματική Προσοχή

ΔΕΠ-Υ

Συχνότητα ~5%

- Κάνει απρόσεκτη εργασία στο σχολείο και άλλες δραστηριότητες
- Δείχνει αδυναμία να συγκεντρωθεί
- Μοιάζει να μην ακούει
- Δεν ακολουθεί τις οδηγίες
- Είναι ανοργάνωτο
- Αποφεύγει εργασίες οι οποίες απαιτούν σταθερή προσπάθεια
- Χάνει πράγματα
- Αποσπάται εύκολα η προσοχή του
- Ξεχνά

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Υπερκινητικότητα

- Δεν μπορεί να καθίσει ήσυχο, στριφογυρνά και χοροπηδά
- Αφήνει τη θέση του στην τάξη του, ενώ επιβάλλεται να είναι καθισμένο
- Τρέχει υπερβολικά ή σκαρφαλώνει
- Δυσκολεύεται να παίζει ή να συμμετέχει σε δραστηριότητες
- Δείχνει ανεξέλεγκτη υπερκινητικότητα που δεν διορθώνεται μέσω εκκλήσεων
- Μιλά υπερβολικά

ΔΕΠ-Υ

Συχνότητα ~ 5%

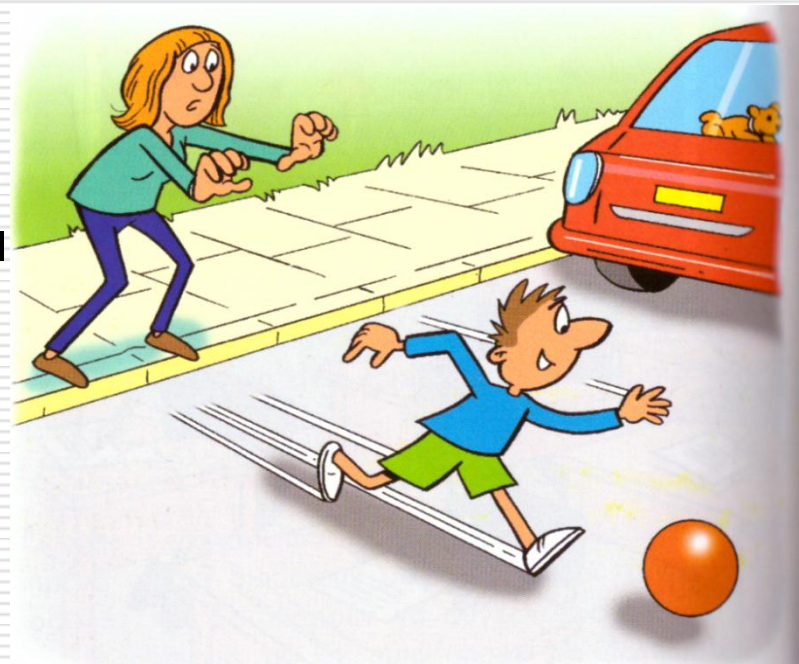

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Παρορμητικότητα

- Απαντά απερίσκεπτα πριν ολοκληρωθεί η ερώτηση
- Δυσκολεύεται να περιμένει τη σειρά του στα παιχνίδια ή σε μια ουρά
- Διακόπτει ή παρεμβαίνει στους άλλους

ΔΕΠ-Υ
Συχνότητα ~5%)

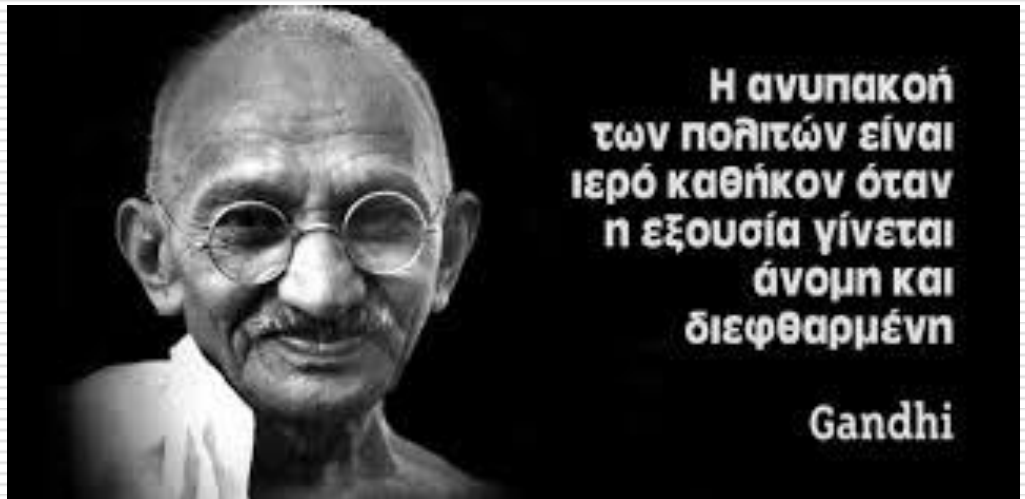

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Ανυπακοή

Πολλά παιδιά αντιδρούν δικαιολογημένα,

**γιατί οι κανόνες
που προσπαθούν
να επιβάλλουν
οι γονείς**

δεν είναι πάντα δίκαιοι και λογικοί

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Εναντιωτική προκλητική διαταραχή
χαρακτηρίζεται από: **Συχνότητα 6-10%**

- αρνητισμό
- έλλειψη διάθεσης για συνεργασία
- ανυπακοή
- προκλητική και αντιδραστική συμπεριφορά
- άρνηση συμμόρφωσης με τους κανόνες των ενηλίκων
- απώλεια ψυχραιμίας
- εμπλοκή σε καβγάδες
- συχνά ψέματα **και**
- κατηγορεί του άλλους για τη δική του συμπεριφορά
- θέλει να κάνει πάντα το δικό του
- είναι συχνά θυμωμένο

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Ερευνητικά δεδομένα

- **50%** των παιδιών συνεχίζει να παρουσιάζει αυτή τη διαταραχή και στην εφηβεία
- **25%** αναπτύσσει επί πλέον συμπτώματα διαταραχής διαγωγής

- **25%** τα συμπτώματα υποχωρούν τελείως

Τα λιγότερο επιθετικά παιδιά είναι αυτά που καταφέρνουν να ξεπεράσουν τα συμπτώματά τους, ενώ τα πιο επιθετικά είναι αυτά που αναπτύσσουν σοβαρότερη μορφή ψυχοπαθολογίας

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Διαταραχή διαγωγής

Οι σοβαρές και επίμονες μορφές αντικοινωνικής συμπεριφοράς περιγράφονται στην ψυχopaθολογία με τον όρο
«διαταραχή διαγωγής»

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Διαταραχή διαγωγής

- **Επιθετικότητα σε ανθρώπους και ζώα. Εκδηλώνεται με εκφοβισμό, άσκηση σωματικής βίας, οπλοχρησία και εξαναγκασμό άλλου σε σεξουαλική δραστηριότητα**
 - **Καταστροφή ιδιοκτησίας. Εκδηλώνεται με πρόκληση φωτιάς ή με άλλο τρόπο**
 - **Απάτη ή κλοπή. Εκδηλώνεται με διάρρηξη, κλοπή αντικειμένων όχι ευτελούς αξίας και συχνά ψέματα**
 - **Παραβάσεις κανόνων. Εκδηλώνεται με συχνή παραμονή εκτός σπιτιού τη νύχτα χωρίς την άδεια των γονέων ή απομάκρυνση από το σπίτι για μεγάλο χρονικό διάστημα, συχνές αδικαιολόγητες απουσίες από το σχολείο ή χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών**
-

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ

Άγχος

Είναι το αίσθημα δυσφορίας, φόβου και ανασφάλειας που έχουμε όταν αντιμετωπίζουμε μια στρεσογόνα κατάσταση ή που συνεχίζουμε να την έχουμε ακόμα και όταν αυτή δεν θα υπάρχει πια

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ

**Αγχώδεις διαταραχές
(πρώην νευρώσεις)**

**Όταν το βίωμα του άγχους είναι
υπερβολικό σε ένταση, δυσανάλογο σε
σχέση με το ερέθισμα που το προκαλεί
και επίμονο στο χρόνο, τότε αποτελεί
ένδειξη κάποιας αγχώδους διαταραχής**

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ

Γενικά χαρακτηριστικά του άγχους

- **Η αποφυγή ορισμένων ερεθισμάτων και καταστάσεων**
- **το κλάμα**
- **η τρεμούλα**
- **συναισθήματα τρόμου και αμηχανίας**
- **ο φόβος του θανάτου ή αγωνία για μια επικείμενη απειλή**
- **σωματικά συμπτώματα όπως: (ταχυκαρδία, πονοκέφαλος, ναυτία, πόνος στο στομάχι κ.ά.)**

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ

Ασανσέρ

Αεροπλάνο

Ζωοφοβία

Ειδική φοβία

Τα παιδιά εκδηλώνουν υπερβολικό, επίμονο και παράλογο φόβο, όταν:

- χρειάζεται να μπουν σε ασανσέρ
- να ταξιδέψουν με αεροπλάνο
- να έρθουν σε επαφή με ζώα **και ακόμα**
- φοβούνται το ύψος
- τη θέα αίματος
- τα καιρικά φαινόμενα
- το σκοτάδι, κλπ.

Υψοφοβία

Καιρικά φαινόμενα

Σκοτάδι

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ

Κοινωνική φοβία

- Έχουν συνήθως πολύ λίγους φίλους
- Απρόθυμα να συμμετάσχουν σε ομαδικές δραστηριότητες
- Ήσυχα και συνεσταλμένα
- Στο σχολείο δείχνουν ιδιαίτερα φοβισμένα όταν χρειάζεται να διαβάσουν φωναχτά
- Δεν πηγαίνουν στις σχολικές εκδρομές
- Αποφεύγουν να συμμετάσχουν σε κοινωνικές εκδηλώσεις
- Έχουν αρνητική εικόνα για τον εαυτό τους
- Βιώνουν το αίσθημα της απόρριψης

Συχνότητα ίδια σε αγόρια και κορίτσια

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ

Διαταραχή πανικού

- Αίσθημα παλμών
- Εφίδρωση
- Τρεμούλα
- Αίσθημα λαχανιάσματος
- Αίσθημα πνιγμονής
- Πόνος στο θώρακα
- Ναυτία ή κοιλιακή ενόχληση
- Αίσθημα ζάλης ή λιποθυμίας
- Ρίγη ή αίσθημα ζέστης
- Παραισθησίες
- Αισθήματα μη πραγματικού ή αίσθημα απόσπασης από τον εαυτό
- Φόβος απώλειας ελέγχου ή ότι θα τρελαθεί

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ

Διαταραχή πανικού

➤ Η προσβολή συνοδεύεται
από μια ανυπόφορη
αίσθηση επικείμενου
κινδύνου ή θανάτου

➤ Το άτομο διακατέχεται από
μια ακατανίκητη τάση να
ξεφύγει από αυτή την
κατάσταση

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

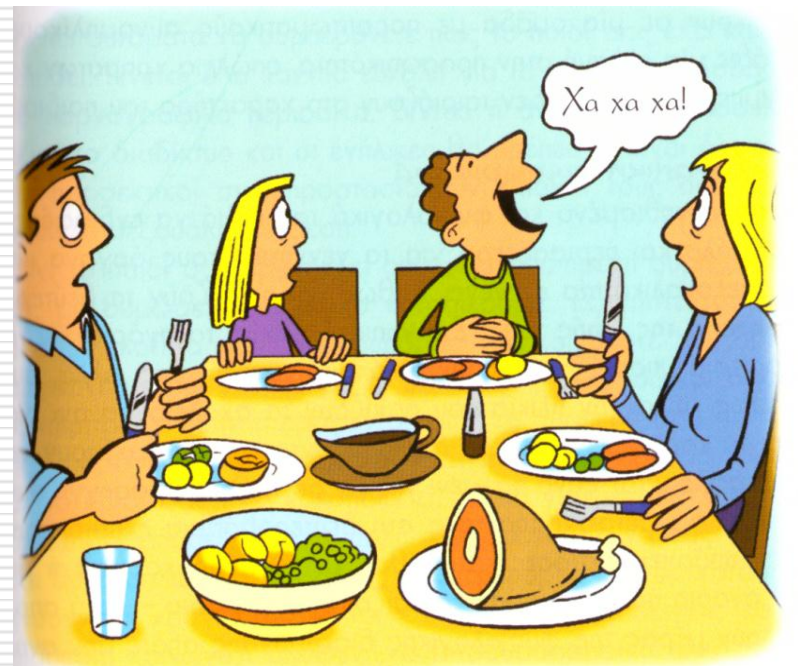
Αντιμετώπιση

Επειδή οι διαταραχές, οι οποίες εκδηλώνονται σε μικρότερες ηλικίες, τείνουν να εξελίσσονται σε χρόνιες καταστάσεις και έχουν δυσμενείς επιδράσεις στα παιδιά θα πρέπει η παραπομπή στον ειδικό να γίνει όσο πιο γρήγορα γίνεται, γιατί έτσι περιορίζονται τα δυσμενή αποτελέσματα

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

**Το παιδί πρέπει να παραπέμπεται στον
ειδικό αν η συμπεριφορά του είναι:**

- **Συχνή**
- **Επίμονη**
- **Με μεγάλη ένταση**
- **Παράξενη**
- **Αλλιώτικη, πολύ
διαφορετική από τα
παιδιά της ηλικίας του**
- **Το παιδί δεν ηρεμεί**
- **Η συμπεριφορά του
δεν μπορεί να εξηγηθεί**

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Παραδείγματα παράξενης συμπεριφοράς αποτελούν

- τα άκαιρα γέλια
- οι βρισιές
- οι παράξενες κινήσεις
- ή αποφευκτική βλεμματική επαφή και
- άλλες κοινωνικά αταίριαστες συμπεριφορές

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΒΩΝ

Οι γονείς πρέπει να ικανοποιούν τις ανάγκες των παιδιών τους και να ανατρέφουν σωστά τα παιδιά τους. Έτσι μπορεί να μη φτάσουμε στην απώλεια του παιδιού, γιατί έλλειπε η πρωταρχική φροντίδα

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΒΩΝ

**«Επειδή έλειπε ένα καρφί, χάθηκε
ένα πέταλο· επειδή έλειπε ένα πέταλο,
χάθηκε ένα άλογο· επειδή έλειπε ένα
άλογο, χάθηκε ένας καβαλάρης, ο
οποίος σκοτώθηκε από τον εχθρό· όλα
αυτά επειδή έλειπε το ενδιαφέρον για
ένα καρφί» **Βενιαμίν Φραγκλίνος****

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΒΩΝ

Σας ευχαριστώ

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΒΩΝ

www.moutsanas.gr